

Філософія освіти

УДК 378.147

МЕДІАОСВІТНІЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ МЕДІАКУЛЬТУРНИХ ДЕТЕРМІНАНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

MEDIA-EDUCATIONAL SPACE IN THE SYSTEM OF MEDIA-CULTURAL DETERMINANTS OF SOCIALIZATION

ГІРЛІНА Наталя – кандидат філософських наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0009-0002-1226-3855>

HIRLINA Natalia – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education of Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council», 70, Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

Анотація. У статті на основі вітчизняних наукових розвідок проаналізовано особливості взаємозв'язку медіаосвітнього та медіакультурного просторів. Показано, що медіакультура визначає цілісність процесів розвитку медіаосвітнього простору двояким чином – як реальної складової соціального життя і як ціннісних сенсів та когнітивних настанов. Медійна атрибутивність та інституційний характер медіапростору сприяють тому, що медіакультура пронизує всі особистісні та соціальні сфери людини. Вплив медіакультури також зумовлений привнесенням в освітню сферу нових сенсів та патернів у вигляді аудіовізуальних, лінгвістичних і кінестатичних складових медіакомунікації. Водночас відкриваються можливості для розвитку медіакультури з використанням ресурсів освітнього простору, що позитивно впливає на зростання можливостей продуктивної соціалізації соціокультурної сфери загалом. Обґрунтовано, що медіаосвіта виконує функцію транслятора усього наявного універсуму медіакультури, вбираючи у себе її ціннісне, змістовне, смислове і функціональне розмаїття. Медійно-комунікаційний вимір освіти, який перетворює її в медіаосвіту, має і пріоритетне значення для інноваційних змін у змісті та цінностях освітньої діяльності. Ризики соціалізації в медіакультурному просторі мають бути компенсовані свідомим проєктуванням медіаосвітнього простору відповідно до індивідуальних і суспільних потреб. Потенціал моделювання та проєктування медіаосвітніх методологій та технологій визначається здатністю розробляти механізми, які запобігають медіакультурним загрозам на основі використання освітніх засобів. Доведено, що освітня складова медіапростору соціалізації функціонує як організаційна форма медіакультурного процесу. Інституційний статус медіакультури надає інституційного статусу інноваційним явищам у медіаосвітньому просторі. Саме медіакультура визначає найбільш інноваційні цілі сучасної освіти у вигляді медіакомпетентності, критичного мислення, комунікативних навичок. Конструктивний аспект медіакультури, елемент самотворення людини в ній, постає найбільш очевидно в медіаосвітній складовій глобального медіапростору.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаосвітній простір, медіакультура, соціалізація, суспільство ризику.

Summary. The article analyzes the peculiarities of the relationship between the media-educational and media-cultural spaces based on domestic scientific research. It is shown that media culture determines the integrity of the development processes of the media-educational space in two ways - as a real component of social life and as value meanings and cognitive instructions. Media attribute

and institutional character contribute to the fact that media culture permeates all personal and social spheres of a person. The influence of media culture is also determined by the introduction of new meanings and patterns in the form of audio-visual, linguistic and kinesthetic components of media communication into the educational sphere. At the same time, there are opportunities for the development of media culture using the resources of the educational space, which has a positive effect on the growth of opportunities for productive socialization of the socio-cultural sphere in general. It is well-founded that media education performs the function of a translator of the entire existing universe of media culture, absorbing its valuable, meaningful, and functional diversity. The media and communication dimension of education, which turns it into media education, has priority for innovative changes in the content and values of educational activity. The risks of socialization in the media-cultural space must be compensated by the conscious design of the media-educational space in accordance with individual and public needs. The potential of modeling and designing media educational methodologies and technologies is determined by the ability to develop mechanisms that prevent media cultural threats based on the use of educational tools. It is proved that the educational component of the media space of socialization functions as an organizational form of the media-cultural process. The institutional status of media culture gives institutional status to innovative phenomena in the media-educational space. It is media culture that determines the most innovative goals of modern education in the form of media competence, critical thinking, and communication skills. The constructive aspect of media culture, the element of self-creation of a person in it, appears most obviously in the media-educational component of the global media space.

Key words: media education, media educational space, media culture, socialization, risk society.

Вступ. Процес глобалізації інформаційного суспільства, що характеризується такими явищами як поширення єдиних освітніх стандартів, конституювання розваг як культурного чинника розвитку у зв'язку з формуванням «суспільства спектаклю» та практичною переорієнтацією духовної сфери, докорінно змінює освітній простір соціалізації людини. Це актуалізує проблему соціоцентричного та антропоцентричного формування суб'єктності молоді в контексті асоціальних впливів, що надходять з навколишнього середовища. Ці впливи також визначають трансформацію медіа та освітнього простору як просторів соціалізації, що має характер глобальної культурної зміни. Медіаінформаційний характер соціокультурного підґрунтя постмодерністських освітніх змін вимагає аналізу медіакультурної детермінації розвитку соціалізованості освітніх просторів у XXI столітті.

Аналіз останніх досліджень. Визначенню взаємозв'язку між становленням медіаосвітнього простору та розвитком медіакультури присвятили свої роботи такі вітчизняні дослідники як І. Біляєва, Б. Братаніч, В. Глушич, Г. Горбенко, О. Подолякіна, Д. Спасібов, Т. Уварова та інші. У центрі проблематики наявних наукових розвідок здебільшого знаходяться питання змістовного впливу медіакультури на медіаосвіту як виокремлену складову освіти інформаційного суспільства, а також механізми використання медіаресурсів в освітньому процесі. Водночас взаємозв'язок процесів розвитку медіакультурного та медіаосвітнього просторів досліджується недостатньо, що негативно впливає на розуміння загальних тенденцій становлення медіаосвіти як транслятора цінностей медіакультури.

Мета статті. Визначення специфіки взаємодії медіакультурного та медіаосвітнього просторів у контексті становлення нових механізмів соціалізації інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні медіакультура як об'єкт наукових розвідок є міждисциплінарним феноменом, тому першочергового значення набуває її інтерпретація в якості основи формування медіаосвітнього простору у контексті змін чинників соціалізації та буття людини. З огляду на це, медіакультура та медіаосвітній простір є реальними соціальними феноменами і повинні вивчатися як складові реального соціального процесу інноваційних

змін. Це означає, що при аналізі взаємодії між ними необхідно фокусувати увагу на таких аспектах як:

- їх взаємовпливи в якості соціальних сфер;
- специфічні риси взаємовпливу на рівні віртуальної та реальної культури;
- характер функціонування як особливого середовища соціалізації та буття особистості;
- спосіб формування інформаційно-комунікативного простору взаємодії;
- продукування ціннісних орієнтацій та світоглядних установок, транслювання норм поведінки.

Медіакультура виступає репрезентацією культури сучасного інформаційного суспільства, у цьому сенсі вона формує зміст освіти як транслятора культури. Наявність медіакультурних феноменів фіксується майже в усіх аспектах життя сучасної людини, головним чином через її вплив на базові структури людського розвитку, такі як соціальна комунікація, самосвідомість, стиль життя, самореалізація самопізнання. Як форма культури цей феномен тісно пов'язаний з основними елементами людського буття: природою, соціальністю, діяльністю та мораллю. Тому науково обґрунтованою слід вважати позицію про об'єктивно обумовлений соціальними чинниками механізм впливу медіакультури на всі сторони життя людини, особливо на сферу цінностей та простір взаємодій і спілкування [2, с. 24].

Медіакультура, таким чином, визначає цілісність процесів розвитку медіаосвітнього простору двояким чином – у якості реальної складової соціального життя і в якості ціннісних сенсів та когнітивних настанов. Інтегрована єдність останнього забезпечується медіакультурними чинниками, які визначають інтеграційні процеси і медіапростору, і медіареальності. Сьогодні цілісність детермінованого медіакультурними факторами впливу медіаосвітнього простору розглядається як фундаментальний чинник взаємодії особистісного і соціального розвитку та конструктивної комунікації в освітньому процесі. Це є необхідною умовою успішної соціалізації та існування людини, а проблеми будь-якого характеру щодо доступу до цінностей медіакультури призводять до системної деформації освітнього, духовного та загального розвитку, причому і на особистісному, і на соціальному рівнях [8, с. 136].

Вплив медіакультури на зміст освітнього процесу визначається її роллю як генератора ціннісних та когнітивних патернів у процесі пізнання людиною самої себе і навколишнього світу та ґрунтується на пізнавально-діяльнісних індивідуальних схильностях і мотивації особистості до саморозвитку. Відповідно, можна говорити про набуття медіакультурою інституційного виміру як чинника розвитку сучасної людини. Медійна атрибутивність та інституційний характер медіакультури сприяють тому, що вона пронизує всі особистісні та соціальні сфери людини, не обмежуючись територіальними та часовими перепонами.

Відтак саме медіакультура вирішальною мірою визначає спрямованість та характеристики розвитку медіаосвітнього простору як простору становлення індивідуально інтеріоризованих цінностей і гарантує соціалізацію адаптованої до вимог інформаційного суспільства людини з відповідним рівнем медіаграмотності та медіакомпетентності. Вплив медіакультури також зумовлений привнесенням в освітню сферу нових сенсів та патернів у вигляді аудіовізуальних, лінгвістичних і кінестатичних складових медіакомунікації [1, с. 284].

Що стосується сфери формування цінностей, то тут медіакультура є тим інститутом сучасного суспільства, який у все більшій мірі монополізує духовне виробництво. Слід також зазначити, що медіакультура відіграє важливу роль у комунікативній трансформації освітньої діяльності. Це пов'язано з тим, що медіакультура перетворює медіаосвітній простір на комунікативних та гіпертекстуальних засадах в інтертекстуальне середовище, створюючи комунікативний простір існування, де кожна людина має можливість самостійно

трансформувати медіареальність. Діалогічність освітнього простору набуває все більшого масштабу також у межах комунікативних та мультикультурних моделей суспільного розвитку, що також визначається медіакультурними процесами. Та й найбільш очевидна характеристика освіти XXI століття, її відкритість також виявляється об'єднанням освітніх просторів різного рівня в інтегровану у межах інтернету цілісну систему комунікаційних взаємодій мережного характеру.

Загалом, можна виокремити характеристики, які медіакультура привносить у медіаосвітній простір, а саме: поширення мережних технологій та форм комунікації, упровадження медіапродуктів в освітньому процесі та у процесі здійснення соціалізуючо-виховних функцій, подолання обмежень просторового чи галузевого характеру, інтегрування в єдиному освітньому процесі різноманітних форм сприйняття інформації (візуальної, аудіальної, вербально-діалогової тощо), заміщення в якості домінуючих типів освітньої комунікації репродукції та трансляції на інтерактивність та взаємодію, евристичне і комунікативне мислення, упровадження суб'єктного виміру вибору індивідуальної освітньої траєкторії.

Водночас відкриваються можливості для розвитку медіакультури з використанням ресурсів освітнього простору, що позитивно впливає на зростання можливостей продуктивної соціалізації соціокультурної сфери загалом. У цьому сенсі найбільші можливості для розвитку отримують наступні функції медіакультури [5, с. 104]:

1. Функція інформування, у межах якої медіакультура виступає як соціальна інформація, що продукується та поширюється в сучасному суспільстві переважно в символічній формі й таким же чином транслюється за допомогою символічних засобів і передається в освітній сфері.

2. Комунікативна функція, у межах якої медіакультура забезпечує обмін інформацією в різних формах, актуалізуючи і діалогове спілкування у медіапросторі та медіаосвітньому просторі.

3. Функція розвитку творчого потенціалу соціальних суб'єктів, у межах якої медіакультура стимулює на індивідуальному рівні здатності та мотивації щодо трансформації навколишнього освітнього та життєвого середовища.

4. Соціально-інтегруюча функція, у межах якої медіакультура продукує та транслює через освітню сферу об'єднуючі для суспільства цінності, та сенси.

5. Нормативна, у межах якої медіакультура транслює, у тому числі і в освітній простір, необхідні для соціалізації людини норми, традиції, ідеали.

6. Функція медіатора, історично первинна посередницька функція масмедіа, яка допомагає як медіакulturі, так і медіаосвіті відгравати роль поєднуючого різні соціальні структури механізму.

7. Дозвільно-реабілітаційна функція, у межах якої медіакультура визначає процеси упровадження в освітню сферу розважально-ігрових форм діяльності, що суттєво збільшує соціалізаційний інструментарій медіаосвіти.

Медіакультурні смисли в освіті сьогодні використовуються для формування світогляду на основі медійних образів світу, а також способу життя людини, її повсякденної поведінки, громадянської позиції, способів соціальної взаємодії, комунікативних і мовних практик. Зміни в освітній сфері фахівці безпосередньо пов'язують із максимізацією глобального потенціалу розвитку медіакультури, зокрема, пов'язаного з новими засобами і технологіями медіакommunікацій та поширенням віртуальної реальності в усіх сферах життя людей [7, с. 19]. З огляду на це, медіакультура як складова та орієнтир розвитку освітньої сфери формує новий горизонт самореалізації людини в освітньому просторі.

Слід зазначити, що медіакультура за допомогою інформаційних технологій перетворює медіа- та освітній простори на простір, де людина домінує над реальністю. Сьогодні медіакультура, безперечно, є найбільш значущою тенденцією як у культурі, так і в освіті інформаційного суспільства, а остання є основним механізмом поширення медіакультури у різноманітних формах, репрезентованих в освітньому просторі (масова та елітарна, етнічна та транснаціональна, гіпертекстуальна та традиційна, національна та наднаціональна тощо). Медіаосвіта виконує функцію транслятора усього наявного універсуму медіакультури, вбираючи в себе її ціннісне, змістовне, смислове і функціональне розмаїття.

Таким чином, основні характеристики освітнього середовища в сучасну епоху визначаються масштабними процесами становлення та розвитку медіакультури, при цьому саме медійно-комунікаційний вимір освіти, який перетворює її у медіаосвіту, має і пріоритетне значення для інноваційних змін у змісті та цінностях освітньої діяльності. Подібні результати ми бачимо і на рівні особистості, оскільки лише медіакультурна реальність надає людині як суб'єкту освіти потенціал створення власного духовного світу у всьому його розмаїтті відповідно до характеристик соціальної реальності. Тому ми погоджуємося з тими дослідниками, які пов'язують соціальну роль медіакультури у сучасному медіаосвітньому просторі насамперед із ціннісною детермінацією соціокультурного простору медіакультурою. Її важливість визначається необхідністю забезпечення ціннісного смислу медіакультури та її екзистенційного відгуку на освітню діяльність, оскільки феноменологія медіакультури дуже тісно пов'язана із соціалізацією та соціальним буттям.

Сьогодні ті, хто залучені до середовища медіакультури, з самого початку життя вивчають різноманітні культурні та освітні практики в мультикультурному медіапросторі. Таким чином, індивідуальний досвід передбачає складну інтеграцію особистості до зовнішнього культурного середовища, що, враховуючи спонтанний розвиток медіакультури, створює багато загроз та ризиків для процесу становлення та розвитку людини.

Ризики соціалізації в медіакультурному просторі мають бути компенсовані свідомим його проектуванням відповідно до індивідуальних і суспільних потреб, тобто його своєрідної екологізації, а також включенням особистості в полікультурне суспільство, безпечним опануванням медіа та віртуальної культури, креативною трансформацією соціокультурного середовища, максимізацією духовно-ціннісних та культурно-комунікативних ресурсів особистості для опору негативним медіальним впливам щодо споживацьких орієнтирів та культурної уніфікації на рівні масової культури.

Особливо проблематичною є атрофія культурних навичок спілкування віч-на-віч, необхідних для соціалізації, але відсутніх у просторі електронної медіакультури. Сьогодні молоде покоління соціалізується поза реальним спілкуванням, у середовищі комп'ютерних ігор, ігрових автоматів, соціальних мереж. Цьому процесу можна протистояти лише шляхом інтеграції медіа та культурних феноменів у формі глобального освітнього та соціального інтернет-проекту, який поєднує в собі сильні сторони масової комунікації та гуманістичної культури. Медійні та культурні ризики також можна мінімізувати шляхом свідомої трансформації медіа та медійного комунікаційного простору на основі принципів гуманності. Таким чином, потенціал моделювання та проектування медіаосвітніх методологій та технологій визначається здатністю розробляти механізми, які запобігають медіакультурним загрозам на основі використання освітніх засобів.

Освітня складова медіапростору соціалізації функціонує як організаційна форма медіакультурного процесу. Це пояснюється тим, що медіакультурні процеси фактично містять високоєфективні та конструктивні моделі поведінки та системи цінностей, які можуть слугувати

основою гуманістичних процесів соціалізації. Тому змістовний контекст медіакультури має першочергове значення у визначенні напряму оптимальної трансформації сучасної освіти як соціокультурного механізму гуманізації медіаінформаційного суспільства. Те саме стосується інституціоналізації медіаосвітніх практик, оскільки інституційний статус медіакультури надає інституційного статусу інноваційним явищам у медіаосвітньому просторі.

Щоб описати вирішальний вплив медіакультури на медіаосвітній простір з точки зору включення суб'єктів соціалізації у глобальний соціокультурний простір, необхідно підкреслити особистісний, навіть особистісно-регулятивний вимір інноваційних освітніх явищ [9, с. 193]. У цьому контексті маємо вказати на медіакультурні трансформації, які за умови ефективної та безпечної інтеграції медійних процесів у соціокультурне середовище сприяють переорієнтації освітньої сфери на потреби людини XXI століття. Освітній простір, інтегрований у медіакультуру, дає змогу людині безпечно здійснювати власну інкультурацію в умовах динамічних змін середовища, швидко засвоювати нові культурні цінності і на основі цього надійно адаптуватися до цих змін, забезпечувати цілісність процесів соціалізації, ідентифікації, індивідуалізації на особистісному рівні, а також узгоджувати їх із глобальними тенденціями розвитку суспільств під впливом масмедіа та формувати внутрішньо детерміновані мотиви саморозвитку і самоактуалізації в результаті свідомого конструювання як себе, так і соціального середовища. Саме медіакультура визначає найбільш інноваційні цілі сучасної освіти у вигляді медіакомпетентності, критичного мислення, комунікативних навичок, які забезпечують ефективну взаємодію особистості з різними культурами, а також успішну соціалізацію, національно-культурну самоідентифікацію, соціальну адаптацію, а в підсумку – реалізацію власної самості. У медіакультурному середовищі потенціал освіти як суб'єктоутворюючого явища значно розширюється за рахунок появи нових методів самоусвідомлення особистістю себе та свого життєвого шляху, формування її образу світу, визначення методів і смислів власного існування.

Можливо, найвпливовішим фактором у максимізації потенціалу соціалізації медіаосвітнього простору є така складова медіакультурного середовища як інтернет. Інтернет-ресурси можна вважати принципово новим соціокультурним засобом розвитку людини, а їх використання в освітній діяльності може докорінно трансформувати цей розвиток, особливо в освітній сфері як середовищі соціалізації.

Загалом соціалізуюча функція інтернету виходить за межі освітніх практик і визначається комп'ютерно-опосередкованою комунікацією у віртуальному просторі, переважно у контексті поєднання спонтанних форм комунікативної взаємодії та вирішення цілеспрямованих освітньо-виховних завдань із застосуванням соціально-педагогічних інструментів впливу [10, с. 160]. Водночас основною характеристикою інтернету як інституту соціалізації слід вважати його здатність реально чи уявно задовольняти низку пізнавальних, комунікативних, рекреаційних та дозвільних потреб у процесі формування особистості через доступ до інформації та спілкування. Загалом особистісний потенціал саморозвитку, що формується в інтернет-просторі, проявляється у кумулятивній формі як сформовані в цьому просторі здатності людей до трансформації власних цінностей і знань, сенсу та самосприйняття, моделі поведінки та способу життя.

Загалом, як й інші явища, пов'язані з процесом соціалізації в медіаосвітньому просторі, інтернет-простір можна охарактеризувати в якості амбівалентного з точки зору потенційного впливу освіти та виховання на людину. Численні дослідження показали, що оскільки навіть спонтанна комунікація та пізнавальна діяльність в інтернет-просторі займає в житті людини невиправдано довгий час [4, с. 3], абсолютизація цінності віртуального життя і загалом

некритичне позитивне ставлення до кіберсередовища, яке часто сприймається як єдина справжня реальність, пов'язана з появою різних віртуальних залежностей і тим самим спричиняє відхилення в процесі розвитку особистості. Водночас є чимало доказів того, що цілеспрямоване та ціннісно-орієнтоване використання інтернету в освітньому процесі позитивно впливає не лише на вирішення освітніх завдань, а й на формування високорозвиненої медіакультури особистості загалом, що в умовах медійно-інформаційного суспільства має вирішальне значення для успішності процесу соціалізації [3, с. 48].

У соціокультурному контексті саме інтернет-комунікація та, ширше, комунікація в медіапросторі сьогодні найбільш ефективно перетворює індивіда на соціальну істоту та особистість. Таким чином, очевидно, необхідно визнати медіареальність, створену електронними ЗМІ в інтернет-просторі, не простою маніпуляцією, як припускають багато фундаментально критичних учених, а як спільне творення реальності та себе медіакультурою та людьми. І саме цей конструктивний аспект медіакультури, елемент медіареальності та самотворення людини в ній, постає найбільш очевидно в медіаосвітній складовій глобального медіапростору.

Разом з тим детермінованість позитивного впливу медіакультури на соціалізацію особистості через цілеспрямовану соціально-виховну діяльність, переважно в освітній царині, є підставою для твердження про те, що власне стихійний розвиток медіапростору детермінований домінуванням негативних соціокультурних впливів. На це вказують дослідники цього питання при аналізі впливу медіакультури на характеристики медіаосвітнього середовища [6, с. 192]. Сьогодні інноваційні інформаційно-комунікаційні технології, що створюють середовище соціалізації в медіаосвітньому просторі, породжують ризики переважно на особистісному рівні, спотворюючи процеси, що формують світогляд, моральні цінності та життєві пріоритети підростаючого покоління. Це відбувається не лише на змістовному, а й на організаційному рівні і пояснюється тим, що створюється нове соціально-комунікативне середовище соціалізації у вигляді віртуальних мережевих спільнот, соціальних мереж та інших віртуальних соціальних просторів.

Висновки. Традиційні інститути соціалізації замінюються віртуальними соціальними спільнотами, і цей процес явно негативно впливає на механізми функціонування традиційних моральних установок. Результатом є ситуація, в якій на рівні самоідентифікації у віртуальному середовищі людина здається добре соціалізованою та фантастично задовольняє потребу у схваленні та самопрезентації, але в реальному соціальному середовищі вона відчужена від включеності в тканину соціального життя як компетентний суб'єкт у системі суспільних відносин. Сьогодні вчителі описують різні прояви негативних наслідків взаємодії віртуальної та реальної соціалізації. Найбільш поширеними є низький ступінь довільності поведінки сучасних дітей, явне ослаблення здатності особистості до саморегуляції щодо цінностей і поведінки на основі інтеріоризації соціальних норм, зростання імпульсивності та непослідовності. Неоднозначність ставлення підростаючого покоління до існуючих соціальних норм, що лежить в основі асоціальної та аморальної поведінки, часто пов'язана з орієнтацією на субкультури та віртуальні групові норми. Останні в переважній більшості нехтують соціальними нормами як джерелом цінностей та мотивації поведінки. І ці негативні прояви впливу віртуального середовища на соціалізацію особистості може мінімізувати лише відповідна стратегія перебудови усієї соціально-виховної роботи на засадах медіаосвіти. Саме її обґрунтування і має стати головним напрямом подальшої роботи над проблемою.

Список використаних джерел

1. Біляєва І. І. Медіа-освіта як ціннісно-культурний компонент трансформації сучасного суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2014. Спец. вип. С. 280–288.
2. Братаніч Б. В. Буттєвий вимір медіа-освітнього простору. *Грані*. 2014. № 9. С. 23–26.
3. Братаніч Б. Просторовий вимір медіа-освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2015. № 1–3. С. 45–50.
4. Глушич В. В. Теоретичні основи впровадження медіатехнологій у сучасному освітньому просторі в Україні. *Молодий вчений*. 2022. № 4. С. 1–4.
5. Горбенко Г. В., Іващенко В. Л. Медіазнавчі студії в науковому та освітньому дискурсах: у пошуках дослідницького об'єкта. *Інтегровані комунікації*. 2020. Вип. 1. С. 103–106.
6. Купчишина В., Грубі Т. Медіа-освіта як складова освітнього процесу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 3. С. 183–201.
7. Подолякіна О. В. Освіта в реаліях медіа-простору: філософське осмислення перспектив. *Освітній дискурс*. 2020. Вип. 29. С. 15–23.
8. Спасібов Д. В., Клімушин П. С., Колеснік Т. П. Культура медіа-споживання як засіб забезпечення медіа-безпеки та особливості розвитку медіа-освіти. *Теорія та практика державного управління*. 2019. Вип. 1. С. 133–141.
9. Уварова Т., Стас Т. Медіаграмотність та медіакомпетентність у сучасній освіті: виклики і тенденції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 29 (4). С. 191–197.
10. Ченбай Н. А. Медіатехнології в культурі інформаційної епохи (соціально-філософський аспект). *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 158–163.

References

1. Biliaieva I. I. (2014). Media-osvita yak tsinnisno-kulturnyi komponent transformatsii suchasnoho suspilstva [Media education as a value and cultural component of the transformation of modern society]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Political Science and Methods of Teaching Social and Political Disciplines*, 280–288 [in Ukrainian].
2. Bratanich B. V. (2014). Buttievyyi vymir media-osvitnoho prostoru [The existential dimension of the media and educational space]. *Hrani – Facets*, 9, 23–26 [in Ukrainian].
3. Bratanich B. (2015). Prostorovyyi vymir media-osvity [The spatial dimension of media education]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii – Headmaster of a school, lyceum, gymnasium*, 1–3, 45–50 [in Ukrainian].
4. Hlushych V. V. (2022). Teoretychni osnovy vprovadzhennia mediatekhnolohii u suchasnomu osvitnomu prostori v Ukraini [Theoretical foundations for the introduction of media technologies in the modern educational space in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 4, 1–4 [in Ukrainian].
5. Horbenko H. V., Ivashchenko V. L. (2020). Mediaznavchi studii v naukovomu ta osvitnomu dyskursakh: u poshukakh doslidnytskoho obiekta [Media studies in scientific and educational discourses: in search of a research object]. *Intehrovani komunikatsii – Integrated communications*, 1, 103–106 [in Ukrainian].
6. Kupchyshyna V., Hrubii T. (2023). Media-osvita yak skladova osvitnoho protsesu [Media education as a component of the educational process]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Pedagogichni nauky – Collection of scientific papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, 3, 183–201 [in Ukrainian].
7. Podoliakina O. V. (2020). Osvida v realiiakh media-prostoru: filosofske osmyslennia perspektyv [Education in the Realities of the Media Space: Philosophical Reflection on Prospects]. *Osvitnii dyskurs – Educational discourse*, 29, 15–23 [in Ukrainian].
8. Spasibov D. V., Klimushyn P. S., Kolesnik T. P. (2019). Kultura media-spozhyvannia yak zasib zabezpechennia media-bezpeky ta osoblyvosti rozvytku media-osvity [Culture of media consumption

as a means of ensuring media security and peculiarities of media education development]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, 1, 133–141 [in Ukrainian].

9. Uvarova T., Stas T. (2020). *Mediahramotnist ta mediakompetentnist u suchasni osviti: vyklyky i tendentsii* [Media literacy and media competence in modern education: challenges and trends]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Topical issues of the humanities*, 29 (4), 191–197 [in Ukrainian].

10. Chenbai N. A. (2019). *Mediatekhnolohii v kulturi informatsiinoi epokhy (sotsialno-filosofskyi aspekt)* [Media technologies in the culture of the information age (socio-philosophical aspect)]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Filosofii. Kulturolohiia – Bulletin of the National Aviation University. Philosophy. Culturology*, 1, 158–163 [in Ukrainian].